

BARN, HJEM, STAT

Hvordan reproduktivt arbejde politiseres som verdensskabende i samtidens offentlige danske debat

I sin nytårstale i 2024 præsenterede statsminister Mette Frederiksen et nyt lovforslag om øget statsfinansiering af fertilitetsbehandling. Lovforslaget tillader ufrivilligt barnløse at få flere gratis behandlingsforsøg med henblik på at kunne få ikke kun det første, men også det andet (fælles) barn, så der, som statsministeren formulerede det, "forhåbentlig kan komme en lillebror eller lillesøster". Som optakt til præsentationen af det nye lovforslag lød det i følelsesladede vendinger fra Frederiksen: "Til alle jer, der sidder derude og venter på et barn. Til alle jer kommende mødre og fædre. Familier i alle regnbuens farver. Som bærer rundt på en hjemløs kærlighed. I får nu mere hjælp." (Alle citeringer fra statsministerens nytårstaler i denne artikel følger det talte ord, hvor det afviger fra den publicerede tekst).

Nytårstalen skabte røre i den offentlige danske debat, hvor den intensiverede et allerede eksisterende narrativ om en dansk fertilitetskrise (Bach og Breengaard 154-60). Talen blev f.eks. hurtigt opfulgt af et afsnit i DR's populære nyhedspodcast *Genstart* med titlen "Forsømt fertilitet" og nogle måneder senere af udenrigsminister Lars Løkke Rasmussens opfordring til danskerne om, at "[v]i skal have nogle flere børn!" (Nielsen og Garde-Strandberg). På mere subtil vis er udtrykket "hjemløs kærlighed" fra talen cirkuleret videre

ind i den offentlige debat, hvor det er blevet genbrugt i flere opinionsartikler om danskernes reproduktion (se f.eks. Krogshede og Boelsmand; Lyhne; Söderholm). Statsministerens brug af udtrykket "hjemløs kærlighed" i sin beskrivelse af ufrivilligt barnløse kobler barnløshed til både manglen på et hjem og uforløst kærlighed. I samme bevægelse kommer børn, hjem og kærlighed til at fremstå som affektivt forbundne. Denne sammenkobling er væsentlig at forfølge og rede ud, da den viser, at samtidens offentlige danske debat om reproduktivt arbejde forhandler andet og mere end fertilitetsrater.

Jeg bruger i denne artikel begrebet reproduktivt arbejde som en samlet betegnelse for alle de handlinger, der er involveret i at få og opfostre børn, f.eks. fertilitetsbehandling, opdragelse og bleskift. Begrebet låner jeg fra en feministisk marxistisk tradition som en måde at fremhæve, hvordan det at få og opfostre børn ikke sker af sig selv, men kræver intention, tid og energi fra forskellige aktører. Eller med andre ord, hvordan det at få og opfostre børn ikke udelukkende er en biologisk proces, men også er et historisk, kulturelt og politisk forment stykke arbejde, selvom store dele af det er ulønnet (Federici; Fraser).

Med udgangspunkt i den kulturelle forestilling om børn, hjem og kærlighed som forbundne undersøger jeg i denne artikel, hvilken rolle den danske velfærdsstat tildeles i denne kulturelle forestilling. Dette gør jeg gennem to nedslag i debatten, der begge beskæftiger sig med reproduktivt arbejde inden for den danske velfærdsstat. Det ene nedslag er statsminister Mette Frederiksens to nytårstaler fra 2024 og 2025. Nytårstalen fra 2024 er, som allerede beskrevet, værd at fremhæve grundet sin indflydelse på den offentlige debat. Nytårstalen fra 2025 behandler ikke reproduktivt arbejde i samme grad og har ikke haft samme modtagelse, men den tilføjer væsentlige perspektiver på den danske velfærdsstats rolle i den kulturelle forestilling om børn, hjem og kærlighed, hvorfor jeg også inkluderer denne i artiklen. Mit andet nedslag er den danske forfatter Lea Marie Løppenthins digtsamling *Løven og Klagen*, der udkom i september 2024. Digtsamlingen er ét eksempel på den store mængde af danske kulturprodukter fra de seneste ti år, der beskæftiger sig med reproduktivt arbejde.¹ Særlig fremtræ-

1 Se f.eks. Dam; Schwartz, "How to make a quilt" 98; Thorsen og Bech-Danielsen.

dende heriblandt er en såkaldt bølge af moderskabslitteratur, som digtsamlingen lægger sig i forlængelse af (Dolmer 1). I *Løven og Klagen* navigerer en kvinde i et glædesfyldt liv med sit nye barn, mens hun samtidig håndterer følgerne af et traumatisk fødselsforløb på et dansk hospital. Digtsamlingen er således optaget af, hvordan den danske velfærdsstats rammer og normer for reproduktivt arbejde, især repræsenteret af sundhedsvæsenet, påvirker den enkelte forælders oplevelse og praksis.

De to nedslag er meget forskellige former for kulturelle objekter i offentlig cirkulation. Hvor nytårstalerne direkte indgår i en offentlig dansk debat, så vil *Løven og Klagen* typisk blive betragtet som en del af en separat litterær sfære. Der er dog en veldokumenteret porøsitet mellem lige præcis dansk moderskabslitteratur og den politiske debat i de danske nyhedsmedier.² Gennem forfatterinterviews, anmeldelser, kronikker m.m. er moderskabslitteratur blevet refereret til og brugt som argument i diverse nyhedsmedier, og litteraturen har på den måde været med til at igangsætte diskussioner om bl.a. fødselsforhold på hospitaler, barsel og ulønnet omsorgsarbejde (Garsdal; Madsen m.fl.; Wittrock). På den baggrund mener jeg, at begge nedslag i bred forstand kan betragtes som en del af den samme offentlige danske debat om reproduktivt arbejde. Samtidig giver forskellen på de to nedslag mulighed for at belyse bredden, nuancerne og uoverensstemmelserne i den kulturelle forestilling, der i statsministerens nytårstale komprimeres i udtrykket "hjemløs kærlighed".

Jeg indleder artiklen med en situering af samtidens offentlige danske debat om reproduktivt arbejde i en socialhistorisk kontekst af dalende fertilitetsrater og pronatalisme. Med det afsæt analyserer jeg, hvordan den kulturelle forestilling om børn, hjem og kærlighed som forbundne kommer til udtryk i statsministerens nytårstale fra 2024 og i *Løven og Klagen*. Herefter inddrager jeg den britisk-australske kulturteoretiker Sara Ahmeds affektteoretiske arbejde for at undersøge, hvordan den danske velfærdsstats rolle i denne kulturelle forestilling adskiller sig i mine to nedslag. I *Løven og Klagen* forårsager digterjegets reproduktive arbejde en affektiv fremmedgørelse fra staten, hvorimod reproduktivt arbejde i nytårstalerne

2 Se f.eks. Arrouas; Svendsen 30; Thorsen og Bech-Danielsen.

er grundlaget for et affektivt fællesskab mellem stat og forældre. Endelig inddrager jeg statsministerens nytårstale fra 2025 for at vise, hvordan både statsministerens nytårstaler og Løppenthins digtsamling fremstiller reproduktivt arbejde som afgørende for skabelsen af et hjem og herigennem også for skabelsen af verden, men at forskellen på de to nedslags positionering af staten i skabelsen af denne verden er et vigtigt aspekt i samtidens offentlige danske debat om reproduktivt arbejde.

SOCIALHISTORISK KONTEKST

I "Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s-2000s" (2006) beskriver den norske sociolog Arnlaug Leira den dominerende model for organiseringen af reproduktivt arbejde i Danmark som en "dual-earner/dual-carer family" (29). I denne model varetager to forældre begge både lønarbejde og ulønnet reproduktivt arbejde, om end ikke nødvendigvis med en lige fordeling (45-46). I Leiras beskrivelse bygger "dual-earner/dual-carer"-modellen historisk på, at mødre i udstrakt grad begyndte at komme i lønarbejde i 1960'erne og 70'erne, hvilket medførte, at den danske stat måtte overtage dele af det reproduktive arbejde fra de før hjemmegående mødre ved f.eks. at tilbyde børnepasning. Denne udvikling var en central del af den danske velfærdsstats udvidelse i anden halvdel af det 20. århundrede (30-35). Den danske sociolog Gøsta Esping-Andersen har på engelsk kaldt velfærdsstatens overtagelse af dele af det reproduktive arbejde, der før blev varetaget af familien, for "defamilialisation", eller i dansk oversættelse "affamilialisering" (Kjældgaard). Esping-Andersen fremhæver affamilialisering som et kendetegn ved de socialdemokratiske velfærdsstater i Skandinavien, hvorimod andre velfærdsmodeller uddelegerer dele af det reproduktive arbejde til markedet eller holder det inden for familien (Leira 27). Leira supplerer Esping-Andersen ved at argumentere for, at der sideløbende med affamilialiseringen er foregået en refamilialisering, hvor staten har opfordret fædre til at deltage i reproduktivt arbejde gennem f.eks. barselslovgivning (28). Tilsammen har disse udviklinger skabt den model for organiseringen af reproduktivt arbejde, der findes i Danmark i dag.

I starten af 2000'erne blev Danmark og de andre skandinaviske lande

internationalt set som forbilleder, der med deres nationalpolitiske organisering af reproduktivt arbejde havde knækket koden for, hvordan en, i europæisk sammenhæng, høj fertilitetsrate på omkring 1,7 kunne sameksistere med en høj andel af kvinder på arbejdsmarkedet (Comolli m.fl. 474; Ellingsæter og Leira 3). En fertilitetsrate beskriver, hvor mange levendefødte børn en kvinde i gennemsnit får. Typisk henvises der til en fertilitetsrate på 2,1 for en stabil befolkningsstørrelse. Siden 1960'erne er mange, især vestlige og sydøstasiatiske, landes fertilitetsrater dog røget under 2,1, og i en rapport fra 2025 konkluderer FN, at fertilitetsrater på under 2 er ved at blive den nye globale norm (United Nations vii). Også den danske fertilitetsrate er trods den tidligere optimisme siden slutningen af 2000'erne faldet til i 2024 at være 1,466 (Danmarks Statistik). Faldet er blevet fulgt af en stigende bekymring i de offentlige danske medier, der minder om pronatalismen i flere andre lande med lave fertilitetsrater (Bach og Breengaard 159; Homanen og Meskus; Huang og Wu; Kristensen).

Pronatalisme defineres i artiklen "Barn i politikens centrum – pronatalisme på norsk" (2012) af den norske sociolog Anne Lise Ellingsæter som "statslig intervention, direkte eller indirekte, som forsøger at regulere fertilitetsraten [frugtbarheten] gennem at påvirke dens årsager og konsekvenser" (362). Som ordet antyder bruges pronatalisme oftest om statslig intervention, der har til hensigt at hæve en befolknings fertilitetsrate. Direkte pronatalisme kan være retorik og politiske tiltag, der decideret opfordrer til øget reproduktion, såsom udenrigsminister Lars Løkke Rasmussens opfordring til danskerne om, at de skal få flere børn. Indirekte pronatalisme kan være tiltag, der udligner negative konsekvenser ved at få børn, f.eks. kompensering af økonomiske udgifter. Organiseringen af reproduktivt arbejde inden for de skandinaviske velfærdsstater kan beskrives som indirekte pronatalisme (Ellingsæter 362). Pronatalisme skal dog ikke kun forstås som kvantitativt orienteret, målrettet hele befolkninger, men beskriver også statslig intervention, der skal opmuntre visse befolkningsgrupper til at reproducere, mens andre, af staten uønskede, befolkningsgrupper forsøges forhindret i det samme. Pronatalisme og eugenik er således stærkt forbundne ideologier, hvilket gør pronatalisme til et kontroversielt og normativt ladet begreb i dag (Ellingsæter 362; Brøndum 31).

Denne opridsning af pronatalisme og organiseringen af reproduktivt arbejde i Danmark viser, hvordan den danske kontekst involverer to forhold, der gør den offentlige debat om reproduktivt arbejde interessant at undersøge. For det første er Danmark et land, hvor nedgangen i fertilitetsraten er et aktuelt og omdiskuteret emne. For det andet er Danmark et land, hvor forældres reproduktive arbejde i høj grad udføres i samarbejde med staten, da den danske velfærdsstat varetager dele af det reproduktive arbejde. Dette giver repræsentanter for staten et særligt intimt og affektivt udgangspunkt for at politisere reproduktivt arbejde, mens det for andre dele af den offentlige danske debat bliver så meget desto mere indviklet at opponere mod statens politisering.

Anden forskning har undersøgt, hvordan uvillige mødre og frivilligt barnfri kvinder i litteraturen kan læses som modstand mod pronatalisme i de skandinaviske velfærdsstater (Björklund; Schwartz, "At læse imod det victorianske ægteskabsplot"; Schwartz, "How to make a quilt"). Jeg er i denne artikel interesseret i at undersøge de dele af den offentlige danske debat, der beskæftiger sig med reproduktivt arbejde frem for fravalget af dette, da jeg mener, at reproduktivt arbejde også her politiseres som andet og mere end et forsøg på at hæve den danske fertilitetsrate.

SKABELSEN AF ET HJEM

Lad mig indlede analysen med at genbesøge udtrykket "hjemløs kærlighed" fra statsministeren nytårstale fra 2024, her med en smule mere optakt.

For 40 år siden blev det første danske reagensglasbarn født. Det var et lille stykke danmarkshistorie. På 3382 gram.

I dag er det hvert ottende barn i Danmark, der kommer til verden efter fertilitetsbehandling.

[...]

Til alle jer, der sidder derude og venter på et barn. Til alle jer kommende mødre og fædre. Familier i alle regnbuens farver. Som bærer rundt på en hjemløs kærlighed. I får nu mere hjælp.

Statsministeren tiltaler i denne del af nytårstalen specifikt ufrivilligt barnløse danskere. Nytårstalen har dog som genre tradition for at være henvendt

den brede danske befolkning og nå ud til omkring to millioner seere (Niel- sen). Dermed gøres den kulturelle forestilling om reproduktivt arbejde, der udlægges i talen, relevant udover konteksten af ufrivillig barnløshed og fertilitetsbehandling.

Når statsministeren bruger udtrykket "hjemløs kærlighed" forbindes reproduktivt arbejde til skabelsen af et hjem. Logikken synes at være, at når en person ikke har børn, har de intet sted at orientere deres kærlighed mod. Hermed er både kærligheden og den elskende person i overført forstand hjemløse. Omvendt må det tænkes, at ved at få børn finder den person, der nu har et sted at orientere sin kærlighed mod, et hjem. Således skabes børn og hjem som gensidigt afhængige størrelser forbundet af kærlighed. I uddraget fra nytårstalen forbindes reproduktivt arbejde yderligere til Danmark som nationalstat, idet danmarkshistorien beskrives som udgjort af nyfødte børn, hver især "et lille stykke" af denne historie. I nytårstalen udlægger statsministeren således reproduktivt arbejde som en måde at finde et hjem på både "derude" i den familiære dagligstue, hvor seeren forventes at se talen, og i det store Danmark, der statistisk optæller de børn, "der kommer til verden efter fertilitetsbehandling".

I artiklen "Hvorfor er vi så optaget af hjemmet?" (2005) introducerer den danske kulturforsker Mette Mechlenborg en teoretisk skelnen mellem de to ord "bolig" og "hjem", der belyser den kulturelle kontekst for udtrykket "hjemløs kærlighed". Ifølge Mechlenborg er en bolig et konkret sted, der fungerer som en slags servicestation for mennesker, hvor basale behov såsom søvn og hygiejne bliver mødt. Et hjem er derimod et mere abstrakt og subjektivt defineret sted. Hvad der er et hjem for nogen, er ikke nødvendigvis et hjem for andre. Mechlenborg skriver: "Hjemmet [...] har med vores følelsesmæssige dispositioner at gøre. Hjemmet er vores forhold til familien, til barndomshjemmet og til fædrelandet. Hjemmet er der, hvor man hører til og har hjemme" (4). Dette viser, hvordan hjem er et fleksibelt begreb, der på en og samme tid kan rumme det familiære, det affektivt ladede (om end ikke nødvendigvis med kærlighed) og det nationale.³ Et konkret eksempel på dette er, at forestillingen om nationen som et hjem eller hus

3 Se også Blunt og Dowling, kap. 1.

har været eksplicit udtalt i både norsk og svensk politik med udtrykkene "det norske hus" og "folkhemmet" (Jensen og Loftsdóttir 85-86). Det kan antages, at den samme forestilling findes implicit i Danmark.

I statsministerens nytårstale politiseres reproduktivt arbejde som noget, der giver den enkelte adgang til sådan et abstrakt hjem fyldt med kærlighed og national anerkendelse. Forstået gennem Ellingsæters udlægning af pronatalisme er det svært ikke at se denne politisering som en slags statslig intervention, der, ligesom det præsenterede lovforslag om øget statsfinansiering af fertilitetsbehandling, har til hensigt at hæve den danske fertilitetsrate.

I Løppenthins *Løven* og *Klagen* fremstilles reproduktivt arbejde ligeledes som afgørende for skabelsen af et hjem. Digtsamlingen består af en række digte organiseret under 12 overskrifter, hvor digterjeget med fragmenteret kronologi fortæller om sin graviditet, sin fødsel, der udvikler sig til et semi-akut kejsersnit og sit liv som forælder til et barn i dets første halvandet år. Hovedparten af digtsamlingen skifter ved hver overskrift mellem i datid at beskrive digterjegets fødselsforløb og i nutid at beskrive digterjegets liv med sit barn en måned efter kejsersnittet og frem. På den måde kommer de to narrative forløb til at stå som sammenvævede kontraster. "Løven" i titlen henviser til, at digterjeget kalder sit barn Løven i digtsamlingen, mens "Klagen" henviser til digterjegets forsøg på at give udtryk for det traumatiske ved sit fødselsforløb og dets efterspil (Løppenthin 17).

Fødselsforløbet starter med en graviditetsundersøgelse på et offentligt hospital dagen efter digterjegets terminsdato. Herfra udvikler forløbet sig fra at være en forventningsfuld til en traumatisk oplevelse for digterjeget. Et element i udviklingen mod det traumatiske er beskrivelser af, hvordan digterjegets krop forvandles til et usikkert sted for hendes ufødte barn at være. Tidligere i digterjegets graviditet har Løven levet så selvfølgeligt inde i digterjegets krop, at "[d]et virkede mest oplagt, at [Løven] skulle leve derinde fremover" (32). Efter digterjegets møde med hospitalet og dets personale beskriver digterjeget derimod sig selv som et fængsel for Løven (44), og mens hun ligger og venter på kejsersnittet, tænker hun: "Sammen med hospitalet havde jeg saboteret mig, der endnu var en fuldt forsvarlig bolig, da vi begyndte" (65).

I lyset af fødselsforløbet kan digtsamlingens andet narrative forløb, der behandler livet efter kejsersnittet, læses som digterjegets forsøg på at genskabe det sikre hjem for Løven, som hendes krop var under graviditeten. Helt konkret flytter digterjeget og hendes kæreste til en ny bolig, da Løven er otte uger gammel (50). Digtsamlingen indeholder i den forbindelse flere beskrivelser af, hvordan den nye bolig fysisk og følelsesmæssigt omdannes til et hjem. Efter en gulvslibning i den nye lejlighed skrives der: "Gulvets træ fik en mat naturlak, en mere subtil hinde, jeg blev øjeblikkeligt tryk og glad ved disse brædder" (129). I sådanne beskrivelser fremgår det, at forældrenes reproduktive arbejde indebærer kontrol over Løvens omverden for at forhindre, at barnet kommer i kontakt med noget, der ansues som farligt. Denne forbindelse mellem at passe på Løven og skabe et sikkert hjem optræder også i digtsamlingens sidste verselinjer, der beskriver, hvordan digterjeget lægger Løven i seng:

Jeg har lagt en plysslange i primærfarver i en u-form langs hovedgærdet og sengens sider. Min ambition er, at du så ikke skal slå hovedet direkte imod sengens træ, imens du sover. [...]

Vi tog en rask beslutning om at klippe slangens øjenknapper af, vi tager mange raske beslutninger for at mindske kvælningsrisikoen i det daglige.

Herinde i dit værelse ligger du om natten og trækker vejret helt alene.
Øjenlågene ligger om dine øjne, ligesom jeg lå rundt om dig, da vi var den samme.
(139)

I verselinjerne fremskrives hjemmet som bygget op i koncentriske cirkler udenom Løven. Løven ligger omgivet af sine egne øjenlåg, omgivet af en plysslange, omgivet af en seng med høje sider, omgivet af et værelse. Undtagen øjenlågene er alle disse lag skabt af digterjeget for at holde Løven sikker på samme måde som under graviditeten, da de "var den samme". Igennem disse lag kan hjemmet altså forstås som noget, der skabes for Løven og omkring Løven.

Et andet sted i digtsamlingen opsummeres den samme forestilling om børns rolle i skabelsen af et hjem af en sætning, der overleveres til digterjeget fra en gammel ekskæreste: "*vi sad rundt om barnet, som om det var et bål*" (90, original kursivering). Sammenligningen mellem barn og

bål maler et billede af, at barnet udstråler en slags affektiv varme, som de omkringsiddende tiltrækkes af og slår ring omkring. Det er en lignende logik, der udspiller sig i det faste udtryk "hjemmets arne", der i overført betydning bruges om et hjem som et trygt sted, men egentlig betyder dets ildsted (Den Danske Ordbog). I *Løven og Klagen* såvel som i statsministerens nytårstale fra 2024 findes der således en kulturel forestilling om, at børn er affektive midtpunkter, som hjem skabes omkring.

AFFEKTIV DISSONANS

Trods en fælles kulturel forestilling om børn som affektive midtpunkter afviger digtsamlingen fra nytårstalen ved, at hjemmet i *Løven og Klagen* ikke forbindes til den danske stat på samme harmoniske måde som i nytårstalen. I *Løven og Klagen* er den danske velfærdsstat primært repræsenteret af det hospital og sundhedspersonale, der danner rammen for digterjegets fødselsforløb. Som tidligere beskrevet adskiller digtsamlingens komposition digterjegets fødselsforløb fra hendes efterfølgende reproduktive arbejde gennem forskellige overskrifter og grammatiske tider. Den samme adskillelse ekspliciteres i teksten, hvor digterjeget beskriver sin oplevelse af en kompleks tosidede affekt i sit reproduktive arbejde pga. sundhedsvæsenets rolle i dette:

En besynderlig ligevægt i dette liv –
min kærlighed til Løven er nøjagtigt lige så rigelig og dyb som mit had til det
hospital,
der fødte den på mine vegne. (16)

Digterjeget oplever kærlighed i sit reproduktive arbejde med Løven, men hun hader samtidig sundhedsvæsenet for at have varetaget dele af samme arbejde. Den britisk-australske kulturteoretiker Sara Ahmeds affektteoretiske arbejde i *The Cultural Politics of Emotion* (2004/2014) kan nærmere belyse, hvordan denne affektive kompleksitet i digterjegets reproduktive arbejde i *Løven og Klagen* strider imod forestillingen om skabelsen af et hjem, som det fremstilles i nytårstalen.

Ahmed anskuer grundlæggende affekter som noget, der gør noget i verden. Det vil sige, at affekter er en slags kropslig sansning af verden,

der både er en måde at blive påvirket på og at påvirke på. Det er tydeligt i ordet affekts dobbeltbetydning på engelsk, som Ahmed benytter sig af i sin beskrivelse af, hvad følelser eller affekter er: "Emotions [...] involve bodily processes of *affecting* and being *affected*, [...] emotions are a matter of how we come into contact with objects and others" (208, min kursivering).⁴ Ahmed skelner ikke mellem ordene følelse og affekt. Ordet affekt kan dog bruges til at fastholde distinktionen fra en mere hverdagslig forståelse af følelser som noget, der er bundet til den enkeltes psyke, da det i Ahmeds teoretisering er helt fundamentalt, at affekter er relationelle (10).

Som ovenstående citat viser, er affekter en effekt af, hvordan kroppe møder og orienterer sig mod andre kroppe og objekter. I forlængelse af dette kan specifikke affekter i Ahmeds teoretisering blive knyttet til specifikke former for kroppe eller objekter gennem disses gentagne association og sociale cirkulation. Som Ahmed skriver, kan affekter "klistre" til kroppe og objekter. Når dette sker, kan en affekt komme til at fremstå som iboende i specifikke kroppe eller objekter og forme, hvorfor disse kommer til syne i verden som noget, der f.eks. er skræmmende eller hadefuldt (7-8, 91-92). Affekter er altså ikke bare relationelle mellem enkeltpersoner og specifikke objekter, men også i større grupper, befolkninger og kulturer.

Ahmeds affektteoretiske arbejde gør det interessant at udrede, hvad benævnelsen af de to affekter, had og kærlighed, i det ovenstående uddrag fra *Løven og Klagen* gør. Benævnelsen af digterjegets kærlighed til Løven fremstiller barnet som et objekt, der på sin vis har kærligheden iboende i sig. Samtidig insisterer benævnelsen af kærligheden på en "rigelig og dyb" forbindelse mellem digterjeget og Løven trods digterjegets traumatiske fødselsoplevelse. Benævnelsen af digterjegets had til hospitalet fungerer omvendt som en måde, hvorpå digterjegets reproduktive arbejde udspaltes og adskilles fra det danske sundhedsvæsens rolle i arbejdet. Et dansk sundhedsvæsen, der således fremstilles som et hadeobjekt.

4 I min oversættelse: "Følelser [...] indebærer kropslige processer af at påvirke og blive påvirket, [...] følelser handler om, hvordan vi kommer i kontakt med objekter og andre."

I ovenstående uddrag er det digterjeget i nutidssporet, altså et digterjeg med en vis afstand til fødselsforløbet, der taler. Man skal tilbage til et af digtene fra datidssporet for at finde ud af, hvad der har muliggjort denne udspaltning mellem digterjeget og sundhedsvæsenet. Digtet beskriver, hvordan en sundhedsplejerske på et tidspunkt i den første måned efter kejsersnittet vurderer og vejleder digterjeget og hendes kærestes reproduktive arbejde:

Min rædsel kunne folde sig ud som eufori. Som da sundhedsplejersken sagde, at det gik os godt.
Så forsøgte hun at forklare mig, hvornår vi skulle begynde at supplere med D-vitamin-dråber, det var indviklet, [...]
Jeg omfavnede hende til afsked og forstod i det samme, at hun var helt uforberedt på min berøring. [...]
Din far føntørrede dig [Løven] med en håndflade imellem dig og luftstrømmen, som sundhedsplejersken havde lært ham. (35)

I digtet er digterjeget og sundhedsvæsenets reproduktive arbejde stadig nært forbundne. Forældrene følger sundhedsplejerskens vejledning om, hvordan de skal passe Løven efter bedste evne, og det er sundhedsplejerskens vurdering af, at det reproduktive arbejde går godt, der omdanner digterjegets frygt omkring Løven og det reproduktive arbejde til glæde. Alligevel optegner digtet en afstand mellem digterjeget og sundhedsplejersken ved at stille digterjegets "rædsel" og "eufori", som to stærkt følelsesmæssigt ladede ord, over for sundhedsplejerskens trivielle "det gik os godt". Digterjegets familiære kram understreger kun dissonansen mellem sundhedsplejerskens professionelle urørlighed og digterjegets affektive overflod.

En lignende affektiv dissonans mellem digterjeget og sundhedsvæsenet optræder andre steder i digtsamlingen, hvor sundhedsvæsenets beskrivelser af det reproduktive arbejde er mangelfulde eller direkte forkerte sammenlignet med digterjegets oplevelse. Dels rummer de bidder af digterjegets journal, der er gengivet i digtsamlingen, en anden fortælling om fødselsforløbet end digtsamlingens narrativ (133, 136-137). Dels kolliderer digterjegets traumatiske oplevelse af sit kejsersnit med læger og psykologers insisteren på, at det er gået "godt" (108, 118). Hermed blotlægger digtsamlingen gnidninger mellem sundhedsvæsenets fortælling om det reproduktive arbejde og digterjegets affekt i mødet med samme.

Affekters sociale cirkulation kan på den måde påvirke relationen mellem individet og det større fællesskab. Dette uddybes i *The Promise of Happiness* (2010), hvor Ahmed beskriver, hvordan en person, der oplever socialt anerkendte affekter i mødet med et objekt, deler en orientering med andre, der også skaber et tilhørsforhold til disse andre (38). Omvendt føler en person sig uden for et fællesskab, hvis ikke de oplever de "rigtige" affekter omkring et objekt. Om glædesobjekter skriver Ahmed: "Vi bliver fremmedgjorte – ude af trit med et affektivt fællesskab – når vi ikke oplever glæde ved at være i nærheden af objekter, der er karakteriseret som gode" (41). Dette kan ske, da sansninger ifølge Ahmed ikke er fuldkommen determineret af socialt cirkulerede affekter, men også indeholder en grad af individuel specificitet og tilfældighed. På den måde påvirker en persons historik og eksisterende affektive tilstand, hvordan de møder og påvirkes af nye objekter (40-41).

I *Løven og Klagen* oplever digterjeget de "rigtige" affekter af kærlighed og glæde omkring sit barn. Hun oplever dog samtidig andre affekter i sit reproduktive arbejde, især vedrørende kejsersnittet. I digtsamlingens datidsspor lader digterjeget sig, som i det ovenstående digt med sundhedsplejersken, vejlede af forskellige myndigheder og medarbejdere i sundhedsvæsenet. Hun samtykker til det anbefalede kejsersnit, hun giver Løven moderermælksstatning pga. sin egen medicinering, og hun forsøger at følge et stramt søvnskema (26, 33, 64-65). Ved dette kan forstås, at digterjeget i datidssporet oplever at være en del af et affektivt fællesskab med velfærdsstaten, hvormed hun selvfølgelig følger sundhedsvæsenets anbefalinger. I digtsamlingens nutidsspor derimod har digterjegets affektive dissonans med sundhedsvæsenet efterhånden opbygget sig i en sådan grad, at hun hadefuldt vender sig væk fra dette og udspalter sit reproduktive arbejde fra sundhedsvæsenets. I modsætning til statsministerens nytårstale fra 2024 er *Løven og Klagen* således kendetegnet af en forestilling om, at reproduktivt arbejde medfører en affektiv fremmedgørelse fra den danske velfærdsstat.

SKABELSEN AF EN VERDEN

Den danske litteraturkritiker Erik Skyum-Nielsen skriver i en anmeldelse af *Løven og Klagen* i *Information*, at han hverken forstår eller bryder sig om,

hvordan digtsamlingen kobler sit fokus på forældreskab med storpolitik. Han skriver: "Det kan virke, som om bogen på én gang mener at kunne/skulle rumme ikke kun fortællinger om graviditet, fødsel og barsel, men også andet løsere tilgrænsende stof, herunder sideblik til Ruslands invasion af Ukraine [og] noter om Gazakrigen". Hvad Skyum-Nielsen i anmeldelsen overvejer at kalde "en æstetisk svaghed", ser jeg dog som en betydningsfuld del af fremstillingen af reproduktivt arbejde og den danske velfærdsstat i *Løven og Klagen*.

I *Løven og Klagen* får dette storpolitiske stof især plads i et længere digt fra nutidssporet, der inddrager Israels folkemord i Gaza. Digtet er overordnet struktureret som en pendulering mellem hjemlige scener mellem digterjeget og Løven og så information om, hvordan situationen i Gaza udvikler sig. En verselinje lyder: "Dødstallene vokser med en regelmæssighed, der ligner den, jeg åbner døren til mikrobølgeovnen med" (130). Senere reflekterer digterjeget over, hvordan Løvens legetøj har en mærkelig medierende funktion mellem deres hjem og en usikker omverden:

Vi bor sammen med mange udrykningskøretøjer, som vi har arvet fra andre børnefamilier. [...] Hvad skal du [Løven] med denne udrykning? Skal nødstilfældene gøres trygge og velkendte i dit nærvær, så du kan vide, at ulykker bliver afværget på ansvarlig vis af imponerende mennesker og maskiner? Eller er det dine forældre, der skal beroliges, nu da vi til stadighed spejder efter nye trusler at beskytte dig imod? (130-31)

Digterjeget læser Løvens legetøj som en form for samfundsmæssig propaganda, der skal lære Løven og digterjeget, at verden er usikker, men at "imponerende mennesker og maskiner" fra institutioner som Falck og politiet kan holde dem trygge. De mange spørgsmål i uddraget såvel som dets nærhed til beskrivelser af katastrofen i Gaza, udstiller dog det utilstrækkelige i disse institutioner. De bliver bogstaveligt talt til små legetøjsfigurer i en konfliktfyldt global verden.

Trods digterjegets forsøg på at skabe et sikkert hjem for Løven forbliver grænserne omkring dette hjem altså porøse på en måde, der tillader internationale konflikter at trænge ind. I *Home* (2006/2022) beskriver de to geografer Alison Blunt og Robyn Dowling, hvordan både forestillinger om

hjem og nationalstaten hænger sammen med en længsel efter sikkerhed, der fører til grænsedragning omkring hjemmet og nationen (213–15). Dette bygger på en forståelse af, at hjem og stat, der ofte anskues som henholdsvis det private og det offentlige, ikke er adskilte sfærer, men derimod indbyrdes afhængige (20–23). Hvis forholdene forandrer sig i den storpolitiske verden, må det derfor også tænkes at påvirke (forestillingen om) hjemmet og omvendt. På den baggrund kan det storpolitiske stof i *Løven og Klagen* læses som et udtryk for, at den affektive fremmedgørelse fra sundhedsvæsenet, som digterjeget opnår igennem sit reproduktive arbejde, skaber en mangel på tillid til, at den danske velfærdsstat og dens institutioner generelt kan formå at skabe en tryk verden for digterjeget og Løven.

Denne mangel på tillid forbliver dog en række tøvende spørgsmål, da muligheden for at skabe et hjem adskilt fra staten heller aldrig forløses i digtsamlingen. Et digt beskriver, hvordan digterjeget, hendes kæreste og Løven er på restaurant for at fejre Løvens etårsfødselsdag:

Vi siger ikke, at Løven har fødselsdag, for jeg vil ikke have noget dannebrogslag stående på bordet.

Til sidst kan jeg alligevel ikke lade være med at sige det. (122)

Dannebrogslaget repræsenterer en fejring af Løvens "fødsel", altså kejsernittet, som digterjeget tidligere har reflekteret over, at hun ikke vil være med til (118). Flaget fremstår samtidig som et symbol på barnets tilhørsforhold til den danske stat. Her glider fejringen af det enkelte barn, ligesom i statsministerens nytårstale fra 2024, sammen med fejringen af Danmark. Disse verselinjer fra *Løven og Klagen* er dog interessante, da både digterjeget og omverdens fælles glædefulde orientering mod barnet her trumfer digterjegets had til sundhedsvæsenet. Det er, som om denne fælles affekt af glæde gør, at digterjeget ikke endegyldigt kan bryde med det affektive fællesskab, der er Danmark.

En mere selvsikker tro på den danske stats mulighed for at skabe en tryk verden for børn introduceres i statsministerens nytårstale fra 2025. Talen omhandler ikke reproduktion i samme grad som nytårstalen fra 2024, men Frederiksen nævner ikke desto mindre børn i forbindelse med

den grønne trepart, en politisk aftale om, hvordan det danske landbrug skal omstilles for at blive mere klima- og miljøvenligt:

Og med den grønne trepart, der har vi lovet hinanden og især vores børn og vores børnebørn, at vi ikke længere vil tillade, at der svines så meget i vores fjorde. Og at landbruget i fremtiden skal fylde mindre på den jord, der også i fremtiden skal kunne brødføde os.

Vi bevæger os fremad. Og er måske nærmest lykkelige, som TV2 de synger.

I dette uddrag fra nytårstalen forbindes reproduktivt arbejde med skabelsen af en tryk og bæredygtig verden, da reproduktivt arbejde med at få og opfostre børn italesættes som afgørende motivation for at passe på naturen, så de næste generationer kan få mad. Samtidig politiseres reproduktivt arbejde her som en måde at skabe en fremtid, som alle danskere har et fælles affektivt tilhørsforhold til, da den tilhører "vores børn og vores børnebørn". Et affektivt tilhørsforhold, der desuden inkluderer landskabet og kulturelle referencerammer som musikgruppen TV2. Denne del af nytårstalen kan dermed ses som en modsætning til den affektive fremmedgørelse, der findes i *Løven og Klagen*, hvor der sås tvivl om velfærdsstatens mulighed for skabe en tryk verden for digterjeget og hendes barn. Nytårstalen fremstiller netop regeringens politik som god ved at beskrive, hvordan den fører til denne "nærmest lykkelige" verden.

De to nedslag i den offentlige debat indeholder således to modstridende forestillinger om, hvordan reproduktivt arbejde i den danske velfærdsstat fører til skabelsen af et hjem og herigennem af verden. Det har jeg ikke fremvist for at hævde, at den ene forestilling er bedre end den anden. Derimod læner jeg mig op ad den amerikanske politolog og feminist Iris Young, når hun i teksten "House and Home: Feminist Variations on a Theme" (1997/2020) argumenterer for, at der findes både undertrykkende og frigørende potentialer i skabelsen af et hjem. Young erklærer sig delvist enig med andre feministiske tænkere, der mener, at enhver positiv forestilling om hjem indebærer en nostalgisk længsel efter tryk, der kun kan eksistere på bekostning af andres undertrykkelse og eksklusion (138-41, 143). Young argumenterer dog samtidig for, at hjemmet også kan indeholde frigørende potentialer, da husligt arbejde kan understøtte identitet og subjektivitet og

herigennem yde modstand mod undertrykkelse (149-51, 159-60). Som en del af dette argument beskriver Young, hvordan skabelsen af et hjem faciliterer livsaktivitet (149). Især dette ser jeg som en vigtig materiel forståelse af, hvordan skabelsen af et hjem indeholder både et undertrykkende og frigørende potentiale ved at kunne påvirke, hvilke liv der kan leve på hvilke måder.

I modsætning til Skyum-Nielsen argumenterer jeg altså for, at "fortællinger om graviditet, fødsel og barsel" i samtidens offentlige danske debat er dybt forbundne til klassisk storpolitiske emner som krig og klimapolitik. Jeg argumenterer ydermere for, at denne forbindelse er betydningsfuld, da dele af debatten om reproduktivt arbejde hermed også kan forstås som en affektiv forhandling af velfærdsstatens rolle i skabelsen af en tryk og bæredygtig verden.

AFRUNDING

Jeg indledte artiklen med at beskrive, hvordan statsminister Mette Frederiksen i sin nytårstale i 2024 brugte udtrykket "hjemløs kærlighed" til at beskrive ufrivilligt barnløse danskere. Gennem to nedslag i den offentlige danske debat om reproduktion har jeg nu undersøgt den kulturelle forestilling om børn, hjem og kærlighed som forbundne, som dette udtryk rummer. Mere specifikt har jeg udlagt, hvordan både statsminister Mette Frederiksens nytårstaler fra 2024 og 2025 og Lea Marie Løppenthins digtsamling *Løven og Klagen* indeholder en forestilling om børn som det affektive midtpunkt, et hjem kan skabes omkring. Jeg har herudover peget på, hvordan den danske velfærdsstats rolle i skabelsen af dette hjem fremstilles forskelligt i de to nedslag. I statsministerens nytårstaler bruges forestillingen om børn som affektive midtpunkter for hjemmet til at fremstille den danske velfærdsstat og dens borgere som ét affektivt fællesskab, der sammen kan skabe en nærmest lykkelig fremtid. *Løven og Klagen* fremstiller derimod, hvordan forældres reproduktive arbejde fører til en affektiv fremmedgørelse fra den danske velfærdsstat, der sår mistillid til, at staten kan skabe en sikker fremtid. I begge tilfælde glider skabelsen af et hjem over i at blive til skabelsen af en verden, hvormed reproduktivt arbejde relateres direkte til storpolitiske emner som krig og klimapolitik.

På den baggrund argumenterer jeg for, at reproduktivt arbejde i dele af samtidens offentlige danske debat politiseres som verdensskabende. Når statsministeren bruger et udtryk som "hjemløs kærlighed" politiserer hun reproduktivt arbejde som en måde at skabe et affektivt fællesskab mellem regeringen og den enkelte borger. Dette kan anskues som pronatalisme, der skal gøre reproduktivt arbejde mere attraktivt, men det kan også anskues som en måde, hvorpå regeringen bruger forbindelsen mellem børn, hjem og kærlighed til at positionere staten som vigtig for den enkelte borgers sikkerhed og lykke. Dele af samtidens debat om reproduktivt arbejde handler altså ikke kun om danskernes fertilitetsrate, men forhandler også affektivt relationen mellem stat og familie. I forlængelse af dette illustrerer Løppenthins *Løven og Klagen*, at der selv inden for de dele af debatten, der beskæftiger sig med reproduktivt arbejde frem for fravalget af dette, findes opponerende narrativer til regeringens politisering af reproduktivt arbejde.

I en tid med dalende fertilitetsrater og stigende pronatalisme er denne nuancering af den offentlige danske debat om reproduktivt arbejde vigtig for ikke at komme til at afskrive reproduktivt arbejde som et forældet, ensidigt eller privat emne, når der her udspiller sig en aktuel diskussion om den danske velfærdsstats fremtid.

BENEDIKTE WULFF, cand.mag. i litteraturvidenskab fra Københavns Universitet. Den trykte artikel er baseret på specialet "Mellem pronatalisme og klimakrise: En undersøgelse af samtidens politisering af reproduktivt arbejde gennem ny dansk forældreskabs-litteratur" fra 2025.

CHILD, HOME, STATE

How reproductive work is politicised as world-making in the current public Danish debate

This article examines how the act of having and raising children, also described as reproductive work, is politicised in the current Danish public debate beyond and besides pronatalism. It does so through a literary analysis of two different kinds of texts: The Danish Prime Minister's New Year's speeches from 2024 and 2025 and the poetry collection *Løven og Klagen* (2024) by the Danish author Lea Marie Løppenthin. The analysis

is guided by cultural theories of home and by Sara Ahmed's affect theory. The article argues that in both kinds of texts reproductive work is politicised as world-making based on a cultural idea of children being tied to homemaking through love. However, it also argues that the two kinds of texts carry opposing ideas of the Danish state's role in this world-making. In the New Year's speeches, the state is positioned as enabling the creation of a sustainable world, whereas in *Løven og Klagen* this position is highly contested by an affective alienation to the welfare state. As such, the article concludes that the topic of reproductive work in the current public Danish debate is closely tied to a discussion of the future of the Danish welfare state.

The article's findings hereby add to existing research on pronatalism, the politicisation of reproduction in media as well as the current state of the Danish welfare state.

KEYWORDS

- DA: Pronatalisme, fertilitetskrise, den danske velfærdsstat, moderskabslitteratur, den offentlige danske debat, hjem
- EN: Pronatalism, fertility crisis, the Danish welfare state, motherhood fiction, the public Danish debate, home

LITTERATUR

- Ahmed, Sara. *The Cultural Politics of Emotion*. 2. udg., Edinburgh University Press, 2014.
- Ahmed, Sara. *The Promise of Happiness*. Duke University Press, 2010.
- Arrouas, Michelle. "Mødre har pludselig fået en stor plads i litteraturen. Og det er ikke på mommy blogger-måden". *Zetland*, 12. september 2019, <https://www.zetland.dk/historie/serjP1w5-aOMVBmvY-6515f>.
- Bach, Anna Sofie, og Michala Hvidt Breengaard. "The Repro-Paradox of Sustainable Reproduction—Debating Demographic Anxieties in the Danish Media (2010–2022)". *BioSocieties*, nr. 20, 2024, s. 149–70, <https://doi.org/10.1057/s41292-024-00330-5>.
- Björklund, Jenny. "Unwilling Mothers: Challenging Swedish Pronatalism". *Maternal Abandonment and Queer Resistance in Twenty-First-Century Swedish Literature*, Springer International Publishing, 2021, s. 187–242, https://doi.org/10.1007/978-3-030-72892-2_5.
- Blunt, Alison, og Robyn Dowling. *Home*. Second edition, Routledge, 2022. Key Ideas in Geography.

- Brøndum, Nina Liv. "Det gode moderskab – et biopolitisk perspektiv på dansk moderskabspolitik i 1930'erne". *Kvinder, Køn & Forskning*, nr. 4, 2012, <https://doi.org/10.7146/kkf.voi4.28151>.
- Comolli, C. L., m.fl. "Beyond the Economic Gaze: Childbearing During and After Recessions in the Nordic Countries". *European Journal of Population*, bd. 37, nr. 2, 2021, s. 473-520, <https://doi.org/10.1007/s10680-020-09570-0>.
- Dam, Freja. "En »fertilitetssunami« i kunsten gør op med et tabu". *Information*, 3. juni 2022, <https://www.information.dk/kultur/2022/06/fertilitetssunami-kunsten-goer-tabu>.
- Danmarks Statistik. "Fertilitet". *Danmarks Statistik*, <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/fertilitet>. Set 4. marts 2025.
- Den Danske Ordbog. "hjemmets arne". *Den Danske Ordbog: Moderne dansk sprog*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, https://ordnet.dk/ddo/ordbog?subentry_id=59003905&query=hjemmets+arne. Set 27. marts 2025.
- Dolmer, Ida Aaskov. "Bølgende moderskab: Moderskabslitteratur i 1970'erne og kanoniseringens tidsligheder". *Passage - Tidsskrift for litteratur og kritik*, bd. 39, nr. 92, 2025, s. 9-20, <https://doi.org/10.7146/pas.v39i92.152557>.
- Ellingsæter, Anne Lise. "Barn i politikens sentrum – pronatalisme på norsk". *Nytt Norsk Tidsskrift*, bd. 29, nr. 4, november 2012, s. 361-71, <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2012-04-03>.
- Ellingsæter, Anne Lise, og Arnlaug Leira. "Introduction: politicising parenthood in Scandinavia". *Politicising parenthood in Scandinavia*, redigeret af Anne Lise Ellingsæter og Arnlaug Leira, 1. udg., Bristol University Press, 2006, s. 1-24, <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgtw3.6>. Gender relations in welfare states.
- Federici, Silvia. "Revolution Begins at Home: Rethinking Marx, Reproduction, and the Class Struggle". *Patriarchy of the Wage*, PM Press, 2021, s. 76-95.
- "Forsømt fertilitet". *Genstart*, DR Lyd, 17. jan. 2024, <https://www.dr.dk/lyd/special-radio/genstart/genstart-2024/forsoemt-fertilitet-11802450033>. Set 23. april 2025, Genstart.
- Fraser, Nancy. "Contradictions of Capital and Care". *New Left Review*, nr. 100, august 2016, s. 99-117.
- Frederiksen, Mette. "Statsminister Mette Frederiksens nytårstale den 1. januar 2024". *Statsministeriet*, 1. januar 2024, <https://www.stm.dk/statsministeren/taler/statsminister-mette-frederiksens-nytaarstale-den-1-januar-2024/>.
- Frederiksen, Mette. "Statsminister Mette Frederiksens nytårstale den 1. januar 2025". *Statsministeriet*, 1. januar 2025, <https://stm.dk/statsministeren/taler/statsminister-mette-frederiksens-nytaarstale-den-1-januar-2025/>.
- Garsdal, Lise. "På papiret er det jo gået godt!" *Politiken*, 26. oktober 2024, s. 28-29.
- Homanen, Riikka, og Mianna Meskus. "Population Anxieties in Constituting Nordic Welfare State Futures: Affective Biopolitics in the Age of Environmental Crises". *BioSocieties*, bd. 19, nr. 2, juni 2024, s. 232-58, <https://doi.org/10.1057/s41292-023-00300-3>.
- Huang, Yu-Ling, og Chia-Ling Wu. "New Feminist Biopolitics for Ultra-low-fertility East Asia". *Making Kin Not Population*, Prickly Paradigm Press, 2018, s. 125-44.

- Jensen, Lars, og Kristín Loftsdóttir. "Welfare State Exceptionalism in the Nordic Countries and Britain". *Exceptionalism*, Routledge, 2021.
- Kjældgaard, Lasse Horne. "In loco parentis: Affamilialisering i fiktion om den skandinaviske velfærdsstat". *Velfærdsfortællinger*, redigeret af Nils Gunder Hansen, Gyldendal, 2011, s. 65-90.
- Kristensen, Guro Korsnes. "Offentlige samtaler om frugtbarhet i dagens Norge". *Tidsskrift for kjønnsforskning*, bd. 44, nr. 2, juni 2020, s. 152-65, <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-02-05>.
- Krogshede, Dorte, og Signe Dinche Boelsmand. "Politikerne svigter os permanent ufri-villigt barnløse fælt". *Politiken*, 9. marts 2024, s. 9-10.
- Leira, Arnlaug. "Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s-2000s". *Politicising parenthood in Scandinavia*, redigeret af Arnlaug Leira og Anne Lise Ellingsæter, 1. udg., Bristol University Press, 2006, s. 27-52, <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgtw3.7>. Gender relations in welfare states.
- Lyhne, Amalie. "Danmark har brug for flere børn". *Berlingske*, 5. januar 2024, s. 2.
- Løppenthin, Lea Marie. *Løven og Klagen*. Gyldendal, 2024.
- Madsen, Line Britt, m.fl. "Det udkældte moderskab bliver ikke nemmere af kortere barsel til mor". *Information*, 2. september 2021, s. 16-17.
- Mechlenborg, Mette. "Hvorfor er vi så optaget af hjemmet?" *Kulturo*, Hjem, bd. 11, nr. 21, 2005, s. 4-9.
- Nielsen, Esben Bjergaard. "Statsministerens nytårstale". *Danske taler*, redigeret af Marie Lund, bd. 2, Aarhus University Press, 2020, s. 69-87, <https://doi.org/10.2307/j.ctv34wmqm2.7>. 20 opbyggelige analyser.
- Nielsen, Peter Ingemann, og Magnus Garde-Strandberg. "Løkke sender opfordring på årsmøde: 'Vi skal have nogle flere børn!'" *Altinget*, 16. marts 2024, <https://www.altinget.dk/artikel/loekke-sender-opfordring-paa-aarsmoede-vi-skal-have-nogle-flere-boern>.
- Schwartz, Camilla. "At læse imod det victorianske ægteskabsplot: barnfrie kvinder og queer slægtskaber hos Austen, Eliot, Alcott og Brontë". *Passage*, Romance, nr. 91, 2024, s. 49-65.
- Schwartz, Camilla. "How to make a quilt: tilvalg og fravalg af moderskab i samtidslitte-raturen". *Spring*, Frihed og krise, bd. 2022, nr. 50, 2022, s. 98-114.
- Skyum-Nielsen, Erik. "Lea Marie Løppenthins nye digte kobler forfatterens person og værk, så man kan komme i tvivl om, hvad der er hvad". *Information*, 2. september 2024, <https://www.information.dk/kultur/anmeldelse/2024/09/lea-marie-loep-penthins-nye-digte-kobler-forfatterens-person-vaerk-saa-kan-komme-tvivl>.
- Svendsen, Erik. "'Graviditetsånden en tidsel af røgt, et vanvid': refleksioner over Olga Ravns Mit arbejde og Tine Høegs Sult". *Spring*, nr. 51, 2022, s. 27-48.
- Söderholm, Sabitha. "Den hjemløse kærlighed". *Information*, 15. februar 2024, s. 2.
- Thorsen, Nils, og Anne Bech-Danielsen. "Opgøret med moderskabet". *Politiken*, 3. april 2021, s. 4-8.
- United Nations. *World Fertility* 2024. no. 11, United Nations, 2025.

Wittrock, Sebastian. "Alt for mange har kunnet genkende sig selv i det, Olga Ravn beskriver". *Politiken*, 26. februar 2021, s. 2.

Young, Iris Marion. "House and Home: Feminist Variations on a Theme". *Intersecting Voices: Dilemmas of Gender, Political Philosophy, and Policy*, Princeton University Press, 2020, s. 134-64, <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9780691216355-009/html>.